

EKSKLUZIVNI
INTERVJUMAG.
JANEZ
MOŽINA

Foto: Geoplin Business report

Kratek življenjepis

Mag. Janez Možina, rojen leta 1951, je po končani srednji tehniški šoli strojne stroke v Ljubljani nadaljeval s študijem na Fakulteti za strojništvo v Ljubljani. Diplomiral je v letu 1973 in magistriral v letu 1976. Na isti fakulteti je bil zaposlen do začetka leta 1978, ko se je pridružil Plinarni Ljubljana, kjer je bil 8 let tehnični vodja. Namestnik direktorja Energetike Ljubljana, v katero je bila vključena tudi plinarna, je bil 6 let. Konec leta 1991 se je zaposlil v podjetju Petrol Zemeljski plin, sedaj Geoplin, kjer je v 23-letnem obdobju služboval na delovnih mestih komercialni direktor, direktor aktivnosti nabave plina, namestnik predsednika uprave in 4 leta tudi predsednik uprave. Konec leta 2014 se je po skoraj 37 letih dela na področju zemeljskega plina upokojil.

1. Gospod Janez Možina, kaj je odločujoče zaznamovalo vašo odločitev, da ste svojo profesionalno pot posvetili zemeljskemu plinu? Ste imeli takšne želje že med študijem ali vas je na to pot zapeljal kasnejši splet dogodkov?

Že pri študiju na Fakulteti za strojništvo v Ljubljani me je najbolj privlačila energetska smer strojništva, zato sem se odločil za svojo prvo službo na strojni fakulteti kot raziskovalec in delno tudi pedagoški asistent na področju procesno-energetskih procesov in tokov.

Po odločitvi, da svoje poklicne kariere ne bom nadaljeval na univerzi, sem glede na dane možnosti tehtal med zaposlitvijo v farmacevtski industriji, kjer bi se lahko ukvarjal s procesno tehniko in z njo povezanimi energetskimi in snovnimi procesi ali razvojem in zagotavljanjem

oskrbe z energenti. Nekako sem začutil, da bom verjetno z večjim elanom vlagal svojo energijo in znanje v dejavnost oskrbe z energijo in zato sem se prijavil na prosto delovno mesto tehničnega vodje v takratni Plinarni Ljubljana.

2. Ko primerjate prva leta svojega delovanja na področju zemeljskega plina in kasnejši razvoj, kakšne razlike opazate in kakšni so vaši spomini na začetke zemeljskega plina v Sloveniji? Kdo je bil v tem času glavni nosilec in pobudnik razvoja na področju zemeljskega plina?

Spomini na začetke uvajanja zemeljskega plina v Sloveniji so živi in prijetni, kljub temu da so bila vlaganja v dejavnost velika in nemalokrat je bilo treba delovati tudi v zelo napetih časovnih okvirih. Zavedanje, da bo nadaljnja uporaba ekološko spornih goriv že kratkoročno, predvsem pa dolgoročno poslabšalo okoljske življenjske pogoje, je postajalo vedno bolj prisotno. Poleg tega smo bili v takratni državi nemalokrat soočeni s problemi zadostnega in pravočasnega zagotavljanja potrebnih energentov, predvsem kurilnih olj in utekočinjenega naftnega plina.

Vse to je spodbudilo velik del gospodarskih subjektov in tudi vse tri obstoječe plinarne z več kot stoletno tradicijo k zavzetemu pristopu za zagotovitev organizacijske in finančne podpore za izgradnjo slovenskega magistralnega plinovodnega omrežja in za čimprejšnji začetek uporabe zemeljskega plina.

Pri izgradnji magistralnega omrežja in po zagotovitvi dobave zemeljskega plina v Slovenijo leta 1978 so bili za čim hitrejšo zamenjavo do takrat uporabljenih energentov z zemeljskim plinom v industriji glavni akterji zainteresirana industrija, obstoječe tri plinarne in takratno podjetje Petrol Zemeljski plin. Ogromni investicijski vložek v izgradnjo plinovodnega omrežja je za ekonomsko vzdržno delovanje sistema zahteval dovolj visok nivo porabe zemeljskega plina. Zato so bile aktivnosti za čimprejšnji začetek porabe zemeljskega plina pri porabnikih v prvih letih po začetku dobave v Slovenijo zelo intenzivne.

Na področju oskrbe široke potrošnje, obrti in manjših industrijskih obratov v mestih Ljubljana, Maribor in Celje pa so bile zelo aktivne takratne plinarne. Za to so imele več razlogov. Njihove naprave za proizvodnjo mestnega plina, s katerim so do uvedbe zemeljskega plina oskrbovale svoje potrošnike, so imele večinoma že polno zasedene proizvodne kapacitete. Proizvodnja mestnega plina in oskrba z njim je bila tudi energetska in stroškovno zelo neugodna. Za plinarne je bil prehod iz oskrbe z mestnim plinom na oskrbo z zemeljskim plinom zahteven korak, ker

je bilo potrebno zamenjati desetine kilometrov obstoječih distribucijskih plinovodov. Plinovodi v mestih, zgrajeni v času, ko je oskrba porabnikov v mestih temeljila na iz premoga proizvedenem vlažnem mestnem plinu, niso bili primerni za varno distribucijo zemeljskega plina.

3. Lansko leto je zaznamovalo 40 let zemeljskega plina v Sloveniji. Kako vidite teh 40 let zemeljskega plina v Sloveniji, kateri so po vašem mnenju ključni mejniki, ključni nosilci posameznega obdobja, glavna in nosilna podjetja? Kaj bi v teh 40 letih posebej izpostavili?

Pri oskrbi z zemeljskim plinom sta poleg cenovne sprejemljivosti predvsem pomembni zanesljivost in varnost. Tehnična kultura in zavedanje, da je oskrba z zemeljskim plinom varna le ob skrbnem vzdrževanju sistemov za oskrbo, sta bili v Sloveniji vedno na visokem nivoju. Zanesljivost oskrbe pa je bila odvisna od zanesljivosti dobave zemeljskega plina do Slovenije. V prvem desetletju oskrbe je bilo vprašanje zanesljivosti dokaj aktualno zato, ker je bil edini dobavitelj plina iz Rusije, ki v tistih časih ni slovel kot partner, na katerega bi se lahko brezpogojno zanesli.

Industrijski porabniki plina so zato večinoma imeli kot rezervno rešitev še vedno usposobljena postrojenja za uporabo goriv, ki so jih uporabljali pred prehodom na zemeljski plin. Za porabnike v široki potrošnji pa je bila določeno, da imajo prioriteto dobave tudi v primeru zmanjšanja razpoložljivih količin plina. Vendar pa zaradi tega v široki potrošnji ni bilo mogoče spodbuditi intenzivnejšega priključevanja porabnikov na distribucijska omrežja.

Vedno bolj je dozorevalo spoznanje, da je dolgoročno potrebno imeti več dobaviteljev. Podjetje Petrol Zemeljski plin je po dokaj zahtevnih pogojanjih glede dobave in transporta v letu 1992 zagotovil tudi dobavo plina iz Alžirije. Kasneje pa je družba Geoplin, v katerega se je preoblikovalo podjetje Petrol Zemeljski plin, zagotovila še dobavo iz Avstrije. Ob tako povečanih virih dobave in s tem tudi zanesljivosti dobave plina je zaupanje v oskrbo naraslo in spodbudilo gradnjo distribucijskih omrežji v mnogih slovenskih mestih.

Glavni akter pri zagotavljanju višje zanesljivosti dobave je bilo podjetje Petrol Zemeljski plin in kasneje Geoplin ter njegovi lastniki, ki so podpirali te aktivnosti. Pri tem pa je treba pripisati pomembno vlogo tudi porabnikom plina. Ti so z zavezo za dolgoročni odjem plina omogočili sprejem zelo zahtevnih pogojev v nabavnih pogodbah za zemeljski plin pri takratnih dobaviteljih.

4. Kako se spomnite vzpostavljanja trga zemeljskega plina in konkurenčne oskrbe v Sloveniji?

Ob spremljanju vzpostavitve konkurenčnega trga zemeljskega plina najprej v ZDA in nato še v Veliki Britaniji so se mi v začetku pojavljali dvomi, ali je podobna ureditev lahko racionalna za majhen trg zemeljskega plina v Sloveniji. Ob takratnem monopolu proizvajalcev plina, ki so preprečevali preprodajo plina prek državnih meja, nisem videl primerjave s trgi, kjer so bili prisotni številni potencialni dobavitelji plina. V Sloveniji pa smo imeli le tri in še ti so pogojevali dolgoročno zelo nefleksibilno dobavo. Zato sem bil mnenja, da organizacija majhnega slovenskega trga po modelu velikih trgov v Evropski uniji lahko povzroči le dodatne stroške poslovanja, ne more pa izboljšati položaja porabnikov plina. Ocenjeval sem, da bi bil vsem omogočen reguliran dostop do prenosnega omrežja zadosten ukrep. Kasnejša razdelitev Geoplina na dva dela, to je na tržni del in infrastrukturni del, je res v začetku povzročila nekaj dodatnih stroškov.

Ta razmišljanja so temeljila na s kupci uravnoteženo poslovno politiko družbe, ki je izvirala iz prvobitne naložbe porabnikov plina v izgradnjo magistralnega plinovodnega omrežja in na osnovi tega lastniške strukture Geoplina. Prisotno je bilo zavedanje, da mora imeti dobavitelj plina dovolj sredstev za redno poravnavanje svojih obveznosti do tujih dobaviteljev in ustvarjati tudi potrebna sredstva za vzdrževanje in nadaljnji razvoj infrastrukture. Vedno je bilo tudi prisotno zavedanje, da mora slovenska industrija s svojimi proizvodi v veliki meri konkurirati na zahtevnem evropskem trgu.

Foto: FotoVoranc Vogel
Vir: <https://www.delo.si/>

Pri poslovnih modelih v širšem okolju je bilo praviloma v vsakem podjetju najpomembnejše maksimiranje dobička. Neizogibno bi se tak poslovni model v nekonkurenčnem okolju začel uveljavljati tudi v Geoplino. To pa bi postalo nesprejemljivo za gospodarstvo in prebivalstvo in bi škodovalo nadaljnjemu razvoju oskrbe z zemeljskim plinom. Zaključil sem, da je vzpostavitev popolnega konkurenčnega trga zemeljskega plina z razdeljeno funkcijo prenosa in prodaje plina tudi v Sloveniji prava rešitev. Zaradi konkurenčnega trga v zunanem okolju je tudi za Slovenijo naenkrat bilo na razpolago bistveno večje število možnih dobaviteljev.

5. Kako glede na vaše izredno bogate izkušnje vidite preteklo in prihodnjo vlogo ključnih dobavnih virov in dobaviteljev za Slovenijo?

V obdobju zaprtih trgov zemeljskega plina smo za zagotavljanje visoke stopnje zanesljivosti oskrbe zagotovili tri dobavitelje in bili ob tem v stalnih poslovnih kontaktih s potencialno možnimi dodatnimi dobavitelji. Tudi v prihodnje bo za Slovenijo pomembno, da se plinski sektor vključuje v aktivnosti plinskih trgov v srednjeevropskem prostoru. Dobri poslovni kontakti in prisotnost na bližnjih plinskih vozliščih, kjer se odvija trgovanje s plinom, so najboljši temelji za zagotavljanje potrebnih količin plina. Poleg aktivnosti na trgih za kratkoročno trgovanje je vedno priporočljivo vzpostaviti z nekaterimi možnimi dobavitelji tudi dolgoročno sodelovanje različnih oblik.

Zaradi vedno večje vpetosti slovenskega plinovodnega omrežja v evropski sistem čezmejnih povezav in zaradi bistveno povečanega števila možnih dobaviteljev zemeljskega plina v Slovenijo je v sedanjem delovanju plinskih trgov v Evropski uniji zanesljivost oskrbe v Sloveniji še na višji stopnji kot je bila v preteklosti.

6. Oskrba z zemeljskim plinom v Sloveniji za večje končne odjemalce in odjemalce na distribucijskih sistemih je tudi danes strateškega pomena. Podatki kažejo, da se oskrba z zemeljskim plinom v zadnjih nekaj letih zopet spodbudno povečuje. Kakšno vlogo pripisujete zemeljskemu plinu kot energentu danes? Kako ga vidite v Sloveniji v prihodnje?

Zemeljski plin je fosilno gorivo z najmanjšimi emisijami CO₂ v okolje. Zato je bil konec prejšnjega stoletja večkrat naslovljen kot energent 21. stoletja. Ob povečanem zavedanju, da je potrebno za ohranitev sprejemljivih življenjskih pogojev pomembno zmanjšati škodljive izpuste v ozračje, ta atribut ni več poudarjen, ker so postali obnovenjivi viri energije pomembnejši.

Ocenjujem pa, da brezogljичne družbe kot ideala v tem stoletju ne bo mogoče doseči in je realno načrtovati le prehod v čim bolj nizkoogljичno družbo. Tudi za to bodo potrebne v naslednjih desetletjih ogromne spremembe na področju proizvodnje in rabe energije. In prav pri tem je zemeljski plin lahko v veliko pomoč. Povsod tam, kje ni mogoč ali pa še ni mogoč prehod na uporabo obnovljivih virov energije, je uporaba zemeljskega plina namesto drugih fosilnih goriv prava rešitev. Toda obnovljivi viri energije niso na razpolago v vseh časovnih obdobjih, kadar jo potrebujeta industrija in prebivalstvo. Dokler tehnologije za shranjevanje predvsem električne energije ne bodo razvite do ekonomske sprejemljivosti, bo prav zemeljski plin lahko tisto gorivo, ki bo lahko premoščalo obdobja s premalo razpoložljive energije iz obnovljivih virov. Zaradi povečanih potreb po električni energiji zaradi elektrifikacije v prometu in kot dopolnilo k električni energiji iz obnovljivih virov bi bilo potrebno zgraditi večje število ne pretirano velikih plinskih elektrarn, po možnosti največ kogeneracij. Lokacije, kjer je prisoten potencialen odjem toplote za daljinsko ogrevanje, so za to najprimernejše.

Pri industrijskih porabnikih pričakujem, da se bo razvoj odvijal v smeri manjše energetske porabe. Zato pomembnega povečevanja porabe zemeljskega plina v industriji tudi ob novih priključitvah na omrežje ne pričakujem. V široki potrošnji pa bo zemeljski plin pomemben energent še kar nekaj časa, čeprav se bo njegova poraba na gospodinjstvo zaradi izolacije stavb in učinka inteligentnih omrežij v prihodnje zmanjševala. Bo pa zmanjšana poraba obstoječih porabnikov lahko v veliki meri nadomeščena s priključevanjem novih porabnikov na distribucijska omrežja.

7. Na katero svojo potezo, odločitev oz. delo ste še posebej ponosni? Je kaj, kar bi danes storili drugače?

Za več kot sedemintrideset let intenzivnega delovanja v plinski sferi bi bilo težko izpostaviti eno samo posebno potezo. Z zadovoljstvom se spominjam, da sem v obdobjih, ko sem imel pomemben vpliv na odvijanje aktivnosti, vedno uspel skupaj s sodelavci dosegati rezultate in cilje, ki so bili usmerjeni k razvoju, rasti, varnosti in zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom v Sloveniji. Verjetno bi bilo v sedanjem spremenjenem drugače reguliranem poslovnem okolju potrebno kdaj delovati tudi na drug način, vendar vedno z enakimi cilji kot v preteklosti.

Pri upravljanju z ogromnimi sredstvi smo skupaj z ožjimi sodelavci vso energijo usmerjali v zagotavljanje zanesljive in cenovno sprejemljive oskrbe s plinom. Tudi v obdobju intenzivnih procesov lastninjenja družbenega kapitala v državi nas ni nikoli premamilo, da bi del svoje energije

usmerjali v aktivnosti delitve tega kolača. Po vseh letih dela lahko brez sramu in strahu kadarkoli pogledam v ogledalo svoje poslovne preteklosti.

8. Vaše delo je zaznamovalo zelo uspešno, premišljeno in v razvoj naravnano vodenje in direktorovanje. Slovenski plinski prostor bi vsekakor potreboval več takšnih stebrov in nosilcev vodenja. Prepričani smo, da ste kljub upokojitvi še vedno zelo aktivni. Kakšen nasvet bi namenili današnjim nosilcem oskrbe in širitve plinovodnih sistemov z zemeljskim plinom?

Od kar sem v pokoju, nisem več neposredno vključen v dejavnost, ker so te naloge prevzeli drugi. Še vedno pa spremljam dejavnost na podlagi razpoložljivih informacij.

Delno pa sem na področju energetike še aktiven. Že desetletje sem član Sveta za energetiko pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. V tem organu sodelujem pri oblikovanju predlogov, rešitev in konceptov nadaljnega razvoja energetike v Sloveniji, s katerimi v razgovorih in pisnih predlogih seznanjamo pristojne v državi.

Nasvetov današnjim nosilcem oskrbe in razvoja oskrbe z zemeljskim plinom ne bi rad dajal, ker menim, da je dajanje nasvetov s strani tistih, ki nismo več neposredno vključeni v specifičnost problematike, neprimerno.